

Υπόθεση εργασίας : ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Α' φάση : Ανάγνωση και γενική θεώρηση του κειμένου :

- ☞ Συμπεραίνουμε το **θεματικό κέντρο** του κειμένου. Αυτό μπορεί να διατυπώνεται στην πρώτη παράγραφο ή να συνάγεται από το συσχετισμό των θεματικών περιόδων των παραγράφων του κειμένου.
- ☞ Διατυπώνουμε τη **μέθοδο ανάπτυξης των ιδεών του κειμένου** : χρονολογική έκθεση των δεδομένων, θετικές και αρνητικές πλευρές ενός παράγοντα, αξιολογική παράθεση πληροφοριών ή επιχειρημάτων, κλπ.
- ☞ Σχηματισμός μιας **γενικής εικόνας**.

Β' φάση : Σταδιακή ανάγνωση ανά παράγραφο ή ευρύτερη ενότητα.

- ☞ **Επισημαίνουμε - υπογραμμίζουμε - καταγράφουμε** με τη μορφή σύντομων σημειώσεων :
 - α) τους πλαγιότιτλους παραγράφων - ενοτήτων
 - β) τα κύρια σημεία (πληροφορίες που η απουσία τους διεστραβλώνει το νόημα του κειμένου).
- ☞ **Εστιάζουμε την προσοχή μας** σε λέξεις / φράσεις «κλειδιά», που συνοψίζουν νοήματα (όπως : ρηματικά σύνολα, ουσιαστικά (κυρίως Υ, Α), διαρθρωτικές λέξεις, σημαντικούς προσδιορισμούς, θεματικές περιόδους και κατακλείδες παραγράφων, προλόγους, μεταβατικές παραγράφους, επιλόγους, κλπ.).
- ☞ Συνήθως **παραλείπονται οι λεπτομέρειες** (πληροφορίες με το χαρακτήρα του επιπρόσθετου, όχι όμως απολύτως αναγκαίου), όπως : παραδείγματα, αναλυτικές διευκρινήσεις ή διατυπώσεις, επαναλήψεις, κλπ.

Γ' φάση : Συγγραφή της περίληψης :

- ☞ Στην αρχή της περίληψης επισημαίνεται το **θεματικό κέντρο** του κειμένου μέσω μιας **θεματικής περιόδου** (η οποία, αν και δεν είναι υποχρεωτική, καλό είναι να υπάρχει).
Επίσης εάν κριθεί σκόπιμο και είναι εφικτό, δηλώνεται ο τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας αναπτύσσει το θέμα.
Στη συνέχεια **ακολουθείται η πορεία που υπαγορεύει το ίδιο το κείμενο** με περιοδικές αναφορές στο πρόσωπο του συγγραφέα. Με τον τρόπο αυτό καταγράφονται τα **κύρια σημεία** του κειμένου.

- ☞ Η ανάπτυξη - έκταση κάθε σημείου θα πρέπει να είναι **ανάλογη της βαρύτητάς του**.
- ☞ Τα στοιχεία του κειμένου πρέπει να αποδίδονται **με ακρίβεια**.
- ☞ Είναι αναγκαία η συμπίκνωση του κειμένου, αλλά **όχι η υπερβολική αφαίρεση - γενίκευση** (που καταλήγει στην ασάφεια - αοριστία).
- ☞ **Απαγορεύεται ο σχολιασμός** - άμεσος ή έμμεσος - των απόψεων που εκφράζονται στο κείμενο (ώστε να μην αλλοιώνεται η σκέψη του συγγραφέα).
- ☞ Για την περίληψη απαιτείται **ορθή και ποιοτική χρήση του λόγου** (έκφραση).
- ☞ Πρέπει να αποφεύγεται η μίμηση του ύφους του συγγραφέα (αλλά και να μην προδίδεται το νόημα - πνεύμα του γράφοντα). Γι ' αυτό όσο είναι δυνατόν **αποφεύγουμε να επαναλαμβάνουμε λέξεις / φράσεις του κειμένου**, κι αν χρησιμοποιήσουμε κάποιες (φυσικά ελάχιστες) τις τοποθετούμε ενός εισαγωγικών.
- ☞ Κρίνεται σκόπιμο για την απόδοση του κειμένου να επιλέγεται το **γ' πρόσωπο ενεργητικής φωνής** (και ενίοτε **παθητική σύνταξη**, για να αποφεύγεται η μονοτονία).
- ☞ Η περίληψη πρέπει να έχει **ομαλή ροή των νοημάτων και συνοχή**. Γι' αυτό επιβάλλεται η χρήση των απαραίτητων **διαρθρωτικών λέξεων / φράσεων** στα κατάλληλα σημεία.
- ☞ Εάν οι οδηγίες που δίδονται τοποθετούν την περίληψη, η οποία ζητείται σε συγκεκριμένο **επικοινωνιακό πλαίσιο**, οφείλουμε να τις σεβαστούμε δίνοντας την κατάλληλη μορφή στο κείμενό μας.
- ☞ Πρέπει **οπωσδήποτε να τηρούνται τα όρια λέξεων** (όπως καθορίζονται από τις οδηγίες). Βέβαια μια μικρή υπέρβαση του άνω ορίου δικαιολογείται - συγχωρείται και, άρα, καλό είναι να αξιοποιείται. [+7, +8 λέξεις]
- ☞ Η **εικόνα** της περίληψης απαιτείται να είναι πολύ καλή (φροντισμένη). Γι' αυτό η περίληψη **αντιγράφεται** από το «πρόχειρο» στο «καθαρό».

Επιπλέον :

- ✖ Συνήθως στην περίληψη **αποφεύγουμε** :
 - τη διατύπωση ερωτημάτων,
 - την αναφορά παραδειγμάτων,
 - την παράθεση παρενθετικών ή διευκρινιστικών στοιχείων του κειμένου,
 - τις νοηματικές επαναλήψεις που τυχόν γίνονται στο κείμενο.

- ✓ Χρησιμοποιούμε εναλλακτικά **συνώνυμα ρήματα**. Ενδεικτικά :

αναφέρει -εται	δηλώνει-εται	εμβαθύνει	(απο)δέχεται
αναλύει -εται	επισημαίνει-εται	τονίζει-εται	αρνείται
εξετάζει -εται	διαπιστώνει-εται,	υπογγραμίζει-εται	αναγνωρίζει-εται
παραθέτει -εται	εκτιμά-άται	προσθέτει-εται	προτείνει-εται
παρουσιάζει -εται	(δια)κρίνει	διευκρινίζει-εται	συμπεραίνει
αναφέρει -εται	αναζητά-άται	εξηγεί-είται	καταλήγει
διατυπώνει-εται	διερευνά-άται,	ερμηνεύει-εται	
υποστηρίζει-εται,	διερωτάται	αντικρούει-εται	

ΠΕΙΘΩ.

Η οπτική γωνία του πομπού:

1. απλώς διαφαίνεται (π.χ. όταν μεταδίδει πληροφορίες)
2. υπολανθάνει (στο έμμεσο σχόλιο για τα γεγονότα ή στον τρόπο ανάλυσης μιας έννοιας)
3. εκφράζεται ρητά - απερίφραστα (π.χ. υποστήριξη άποψης ή σχολιασμός)

Ο δέκτης για να αντιμετωπίσει κριτικά το μήνυμα, προσπαθεί:

A. Να διακρίνει:

1. την οπτική γωνία του πομπού.
2. το σκοπό του πομπού.

B. Να ελέγξει:

1. τη συλλογιστική πορεία
2. το κύρος των επιχειρημάτων
3. την αξιοπιστία των τεκμηρίων
4. τους τρόπους - μέσα πειθούς → Επίκληση στη λογική
→ Επίκληση στο συναίσθημα (του δέκτη)
→ Επίκληση στο ήθος (του πομπού)
→ Επίκληση στο ήθος του αντιπάλου
→ Επίκληση στην αυθεντία

Αναλυτικά οι τρόποι πειθούς:

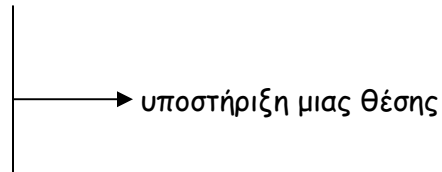
I. Επίκληση στη λογική.

- Στόχος είναι η απόδειξη μιας θέσης/άποψης.\

Μέσα:

A. Τεκμήρια: Συγκεκριμένα στοιχεία, που αναφέρονται σε ορισμένη εμπειρεία/-ες:

1. Γεγονότα
2. Αλήθειες
3. Στατιστικά Στοιχεία
4. Μετρήσεις - Αποτελέσματα έρευνας
5. Παραδείγματα
6. Αυθεντίες

B. Επιχειρήματα: λογικές προτάσεις σε κλιμακωτή, συνήθως, σειρά για την απόδειξη μιας θέσης:

Προκείμενες → Συμπέρασμα

Συλλογισμός:

- Η διαδικασία με την οποία ο νους καταstrώνει ένα επιχείρημα.
- Οι συλλογισμοί της λογικής και τα συλλογιστικά επιχειρήματα των κειμένων μοιάζουν, αλλά δεν πρέπει να συγχέονται.
- Συλλογισμοί της λογικής: μορφή καθαρά τυπική, στεγνή, σύντομη - μόνο προτάσεις - κρίσεις.
- Επιχειρήματα (σε κείμενο): ανάπτυξη, σύνταξη, διατύπωση πολυποίκιλη. Συχνά δύσκολο να εντοπιστούν με ακρίβεια οι προκείμενες που οδηγούν στο συμπέρασμα με μορφή τυπικού συλλογισμού. Κυρίως πρέπει να εντοπίζεται η συλλογιστική πορεία, για να ελέγχεται και η αποδεικτική αξία των επιχειρημάτων.

Είδη των συλλογισμών:

A. Με βάση το είδος των προτάσεων που αποτελούν τις προκείμενες:

1. **Κατηγορικοί**: οι προκείμενες είναι προτάσεις κατηγορικές (απλές προτάσεις).
2. **Υποθετικοί**: τουλάχιστον μία (ή και οι δύο), είναι πρόταση υποθετική.
3. **Διαζευτικοί**: τουλάχιστον μία είναι πρόταση διαζευτική.

B. Με βάση την πορεία που ακολουθεί ο νους για να φτάσει στο συμπέρασμα: (συλλογιστική πορεία)

1. Παραγωγικοί:

Γενικό/Αφηρημένο	————→ ειδικό
(αρχή, ορισμός, κανόνας, κλπ. με αποδεδειγμένη ισχύ ή ως εύλογη υπόθεση)	(καθορισμός ή διευκρίνιση μιας συγκεκριμένης πρότασης)

- Κατάληξη σε βέβαια συμπεράσματα, αφού οι προκείμενες εγγυώνται το συμπέρασμα (με την προϋπόθεση, βέβαια, ότι οι προκείμενες είναι αληθείς και συνδέονται κατά λογική αναγκαιότητα με το συμπέρασμα).

2. Επαγωγικοί:

Ειδικό/συγκεκριμένο	————→ γενικό/αφηρημένο
(επιμέρους πειπτώσεις)	(κανόνας-νόμος που διέπει αυτές)

- Οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πιθανολογικά, με την πεποίθηση - προσδοκία ότι αυτό που ισχύει για το μέρος/τμήμα (που ελέγξαμε), ισχύει και το όλον/σύνολο (άρα και για κάθε άλλο μέρος).

- Η κατάληξη σε πιθανά συμπεράσματα (ακόμη κι αν αυτά προβάλλονται σαν βέβαια) δικαιολογείται, αφού το συμπέρασμα εκτείνεται πέρα από τις προκείμενες, οι οποίες απλώς προσφέρουν σ' αυτό κάποια στήριξη.

*** Είδη επαγωγής:**

A. i) Με γενίκευση

ii) Με αίτιο - αποτέλεσμα

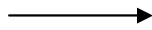
iii) Με αναλογία

B. i) Τέλεια (στις προκείμενες αναφέρονται όλες οι επιμέρους περιπτώσεις → βέβαιο συμπέρασμα)

ii) Ατελής (στις προκείμενες δεν αναφέρονται όλες οι επιμέρους περιπτώσεις, αλλά μόνο κάποιες από αυτές → πιθανολογικός χαρακτήρας συμπεράσματος)

3. Αναλογικοί:

Επιμέρους (ειδικό)

Επιμέρους (ειδικό)

- Τότε: πολύ ασθενής συλλογισμός, γι' αυτό απαιτείται προσεκτική κατάληξη σε συμπέρασμα.

**** Η διαφορά** μεταξύ των συλλογισμών έγκειται στη σχέση ανάμεσα στις προκείμενες και το συμπέρασμα. Πάντως, παρά τις διαφορές, η παραγωγή και η επαγωγή είναι συμπληρωματικές λογικές διαδικασίες και συχνά εμφανίζονται μαζί στο λόγο.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΣ

Σημασία της αξιολόγησης επιχειρήματος.

- Συλλογιστικά σχήματα → μπορούν εύκολα να μας **παραπλανήσουν**.
- Άρα: απαιτούμε από τον πομπό να **τεκμηριώσει** τις απόψεις του βάσει **επεξεργασμένων στοιχείων**.
- **Ανεξέλεγκτα - ανεπεξέργαστα στοιχεία** (που προβάλλονται ως τεκμήρια και μπορεί να θεωρηθούν αξιόπιστα) + **παραλογισμοί/σοφίσματα** = **παραπλανητικά**. (προσπάθεια εξαπάτησης)
- Άρα:

τεκμηριωμένος λόγος → ορθά (ισχυρά) επιχειρήματα
→ εξακριβωμένα - επεξεργασμένα στοιχεία

Αξιολόγηση επιχειρήματος*:

1. **Έγκυρο**: Οι προκείμενες οδηγούν με λογική αναγκαιότητα σε ένα βέβαιο συμπέρασμα. (Προσοχή στη λογική μορφή: οι προκείμενες να συνδέονται με το συμπέρασμα βάσει συγκεκριμένων κανόνων της λογικής).
2. **Αληθές**: Και οι προκείμενες και το συμπέρασμα ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, είναι δηλαδή αληθείς προτάσεις. (Προσοχή στο περιεχόμενο: προκείμενες και συμπέρασμα να εκφράζουν κάτι το αληθές).
3. **Λογικώς ορθό**: Συγχρόνως έγκυρο και αληθές (αληθείς προκείμενες) : απόδειξη**.

* Στην τυπική λογική: ενδιαφέρει κυρίως η εγκυρότητα.
Στις εφαρμογές: ενδιαφέρει κυρίως η ορθότητα.

**** Απόδειξη: ο συλλογισμός που δίνει ορθό συμπέρασμα**
Ο τρόπος αξιολόγησης επιχειρήματος. (πώς αξιολογούμε)

- Για να αξιολογήσουμε την αποδεικτική ισχύ των επιχειρημάτων μας και για να ανασκευάσουμε τα επιχειρήματα του άλλου, ελέγχουμε:

1. Αν το επιχείρημα είναι **αληθές** (αληθείς προκείμενες, να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα)

Ιδιαίτερα: αν οι προκείμενες είναι → γενικά αποδεκτές αλήθειες ή

→ προσωπικές γνώμες (δηλ. «αποδεικτικά» στοιχεία, αλλά όχι επιχειρήματα απόλυτης ισχύος).

2. Αν το επιχείρημα είναι **έγκυρο** (οι προκείμενες οδηγούν στο συμπέρασμα με λογική αναγκαιότητα)

Γενικά: ελέγχω εάν το επιχείρημα είναι λογικώς ορθό.

Αξιολόγηση Επαγωγής

Τέλεια επαγωγή → βέβαιο συμπέρασμα.

Ατελής επαγωγή → λογικό σφάλμα → συμπέρασμα με πιθανολογικό χαρακτήρα.

Επαγωγή:

1. Με γενίκευση:

Επιτρεπτή όταν υπάρχουν επαρκή στοιχεία.

Διαφορετικά είναι επισφαλής - βεβιασμένη.

2. Με αίτιο- αποτέλεσμα:

Απαιτείται να πληρούνται οι εξής προϋποθέσεις:

- ✓ **Λογική αιτιώδης σχέση** (όχι απλώς χρονολογική)
- ✓ Αιτία αναγκαία (το αποτέλεσμα δεν προκύπτει χωρίς αυτή) και επαρκής (αρκεί αυτή για το αποτέλεσμα)
- ✓ Όχι υπεραπλούστευση (δηλ. μερικότερη αιτία, που προβάλλεται σαν μοναδική, ενώ υπάρχουν και άλλες που οδηγούν στο ίδιο συμπέρασμα)

3. Με αναλογία:

- ✓ Αν είναι **μεταφορική**: πρέπει να έχει την αποδεικτική αξία ενός λογικού επιχειρήματος.
- ✓ Αν είναι **κυριολεκτική**: οι ομοιότητες που επισημαίνονται, πρέπει να είναι επαρκείς σε αριθμό και σχετικές με το θέμα / συμπέρασμα.
- ✓ Η αναλογία δεν πρέπει να εξωθείται πέρα από το επιτρεπόμενο όριο.

Παραλογικοί συλλογισμοί / παραλογισμοί / λογικώς άκυροι συμπερασμοί.

- Συλλογιστικά σχήματα που παρουσιάζουν **εξωτερικά** πολλές ομοιότητες με τους έγκυρους συλλογισμούς. Οι προκείμενες είναι αληθείς, όμως το συμπέρασμα **ψευδές**.
- Επομένως: ενώ αντιβαίνουν τον ορθό λόγο και δεν έχουν αποδεικτική αξία, μπορούν να **παραπλανήσουν** - επηρεάσουν το δέκτη.
- Ανάλογα με την **αιτία** διακρίνονται σε:

→ Παραλογισμούς που οφείλονται σε λογικά σφάλματα.

→ **Σοφίσματα**: παρολογισμοί **από πρόθεση** εξαπάτησης του δέκτη.
(Λογικές παγίδες, που στήνει ο πομπός στον δέκτη).

II. Επίκληση στο συναίσθημα (του δέκτη)*

- Πρόσκληση / διέγερση συναισθημάτων («παθών») του δέκτη, π.χ. συμπάθεια, συμπόνια, αγάπη, εμπιστοσύνη, πραότητα, περιφρόνηση, οίκτος, αντιπάθεια, ντροπή, ενοχές, αγανάκτηση, οργή, μίσος κ.α. (ανάλογα με το ακροατήριο, τη διάθεσή του κλπ).

παρακίνηση στην προσδοκώμενη - επιθυμητή απόφαση/άποψη/ενέργεια.

Μέσα/τεχνικές:

1. **Αφήγηση** (π.χ. κάποιων γεγονότων)
2. **Περιγραφή** (π.χ. κατάστασης, χώρου, συνθηκών κλπ.)
3. **Χιούμορ****
4. **Ειρωνεία****

* Ενίοτε παρατηρείται **κατάχρηση** από αδίστακτους ρήτορες, που εκμεταλλεύονται όνειρα, προσδοκίες, επιθυμίες, ευαισθησίες, βιώματα, ψυχικά τραύματα, προκαταλήψεις, φοβίες, φόβους κλπ. (π.χ. κινδυνολογία)

** Ο δέκτης **εύκολα συμμαρτίζεται** τέτοια στοιχεία και διάκειται τότε ευνοϊκά προς τον πομπό. Βέβαια, η **κατάχρηση έχει αντίθετα αποτελέσματα**, αρνητικά για τον πομπό.

III. Επίκληση στο «ήθος» (του πομπού):

- Στόχος είναι να κερδίσει ο πομπός την **εμπιστοσύνη** του δέκτη από τον ίδιο λόγο → **αξιοπιστία** → **πειθώ**.

Μέσα:

- i. Ιδιότητες που ομολογεί ή αξιώνει ο πομπός ή διαφαίνονται από τα λεγόμενά του, π.χ. αντικειμενικότητα, αίσθημα δικαίου, ηθική ακεραιότητα, ανθρωπιά, υπευθυνότητα, αλτρουϊσμός, αυτοθυσία,

θάρρος γνώμης, προσήλωση σε αρχές, ειλικρίνεια, ειδίκευση στο θέμα κλπ.

- ii. Τεκμήρια - στοιχεία: που κατατίθενται/γνωστοποιούνται για το «ποιόν» / πρότερο βίο του πομπού. Π.χ. γεγονότα, αποδεικτικό υλικό, μαρτυρίες άλλων, κτλ.
- iii. Διαβεβαιώσεις / δεσμεύσεις (θεωρητικά)
- iv. Θετική / αντικειμενική στάση απέναντι στον αντίπαλο: Στάση ανωτερότητας, μεγαλοψυχίας, καλής θέλησης, ευγένειας, ακατανόησης, ανθρωπιάς → κερδίζει τη μάχη των ενυπώσεων.
- v. Ο ίδιος ο λόγος (εφόσον ο πομπός γνωρίζει τις βασικές παραμέτρους (τα «μυστικά» της επικοινωνίας και φροντίζει για την ποιότητα του λόγου του).

IV. Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου.

- Στόχος είναι να φανεί ο αντίπαλος αναξιόπιστος (ανάξιος της εμπιστοσύνης του δέκτη), ώστε να πληγεί το κύρος του.
- Προσωπική επίθεση στο χαρακτήρα και την ιδιωτική ζωή του αντιπάλου.

Μέσα:

- i. Αναφορά σε αρνητικές ιδιότητες που διακρίνουν τον αντίπαλο και σε θετικές ιδιότητες που απουσιάζουν απ' αυτόν. (β' . III, i).
- ii. Τεκμήρια - στοιχεία που κατατίθενται - γνωστοποιούνται για το «ποιόν» / πρότερο βίο του πομπού. Π.χ. γεγονότα, αποδεικτικό υλικό, μαρτυρίες άλλων, κτλ.
- iii. Επιλογή και παράθεση συγκεκριμένων χωρίων ή σημείων από τον αντίπαλο λόγο.

IV. Επίκληση στην αυθεντία*

Αυθεντία:

- ειδικός στο θέμα (έχει ασχοληθεί συστηματικά)
- «σοφός» (γενικά): φιλόσοφος, επιστήμονας, καλλιτέχνης, πολιτικός κτλ.
- σπανιότερα: δημοφιλές (απλώς) πρόσωπο
- γενικά: πρόσωπο κύρους

Η θέση/άποψη της αυθεντίας ευθυγραμμίζεται ή ταυτίζεται μ' αυτή του γράφοντα

ενίσχυση αξιοπιστίας των επιχειρημάτων - θέσεων.

Μέσα:

- i. **Απλώς αναφορά** του ονόματος ή και γενικά (αναφορά) στις απόψεις, τις θεωρίες, το έργο, κτλ.
- ii. **Παραπομπή** σε συγκεκριμένα έργα (βιβλία, άρθρα, κτλ), χωρία ή και σημεία.
- iii. **Παράθεση** αποσπασμάτων (παραθέματα), φράσεων, αποφθεγμάτων.

Κίνδυνοι:

- i. **Κατάχρηση** → εντύπωση έλλειψης επιχειρημάτων
- ii. **Επίκληση δημοφιλών ή άλλων προσώπων** (αυθεντιών στον τομέα τους όμως) **όχι ειδικών** στο θέμα: χωρίς ουσία.

* Στον επιστημονικό λόγο η αναφορά στη βιβλιογραφία, την τρέχουσα και προηγούμενη έρευνα, τις πηγές κτλ. επιβάλλεται.

Μορφές Πειθούς

A. Η πειθώ στη διαφήμιση.

Διαφήμιση: η δημιουργία - προβολή (πρωτότυπου) μηνύματος σχετικά με ένα προϊόν (υλικό ή πνευματικό), πρόσωπο, γεγονός, κλπ., με σκοπό να επηρεάσει το δέκτη (π.χ. να αγοράσει το προϊόν).

Πράξη επικοινωνίας.

(Βασικά στοιχεία επικοινωνίας :

- πομπός - επικοινωνιακό μέσο / κανάλι
- δέκτης - επικοινωνιακός κώδικας / γλώσσα
- μήνυμα - σκοπός)

Μορφή μηνύματος.

- μήνυμα που αναπτύσσεται με **άμεσο** τρόπο (χωρίς προλόγους, περιττές εξηγήσεις)
- μήνυμα **αφηγηματικό** (π.χ. μια ιστορία)
- μήνυμα **μονολόγου** - **διαλόγου** (π.χ. μορφή μαρτυρίας ειδικού, καταναλωτή, κλπ.)
- μήνυμα που **επεξηγεί την εικόνα**

- μήνυμα που στηρίζεται σε **τεχνάσματα / ευρήματα** (π.χ. ιδιαίτερη χρήση της γλώσσας με λογοπαίγνια, μεταφορές, παρομοιώσεις, σπάνιες - εξεζητημένες λέξεις - φράσεις, χρήση του χιούμορ της υπερβολής, της έκπληξης, κλπ.)
- μήνυμα που προσφέρει **επιχειρήματα**.

Μέρη του διαφημιστικού κειμένου.

- **επικεφαλίδα**: σύντομη, σαφής ή αινιγματική → καθιστά ελκυστικό το μήνυμα
- **κυρίως κείμενο**: σχετικά σύντομο - όχι κουραστικό (με πλήθος λεπτομερειών που αποσπούν την προσοχή από την ουσία)
- **σύνθημα / σλόγκαν**: συχνά στην επικεφαλίδα. Τονίζει το κύριο συγκριτικό πλεονέκτημα ή (και) προτείνει κάτι (υπενθύμιση / παρότρυνση)

Απλό, εύηχο, εύληπτο → απομνημονεύεται εύκολα - μένει - αποθηκεύεται στο υποσυνείδητο.

- συμπύκνωση του κειμένου
- πιο εύκολη αποδοχή - διατήρηση
- συνδετικός κρίκος (μεταξύ διαφόρων μηνυμάτων και εκστρατειών) για μακρά χρονικά διαστήματα.

Γλώσσα της διαφήμισης.

Λεξιλόγιο: απλό, κατανοητό εύληπτο.

Καθημερινός, «προφορικός» λόγος. Ενίοτε και σπάνιες ή επινοημένες λέξεις (επιτήδευση που συχνά οδηγεί στην ακυριολεξία - ασάφεια λέξεων / φράσεων) → εντυπωσιασμός.

Μέρη του λόγου: κατάχρηση επιθέτων (συχνά υπερθετικού βαθμού) και γενικότερα λέξεων που εκφράζουν αξιολογικές κρίσεις.

Ρήμα: πρόσωπο β' (όταν προτρέπει άμεσα), α' (όταν κάποιος αναφέρεται στον εαυτό του, π.χ. προσωπικές εμπειρίες - γνώμες), γ' (απευθείας αναφορά στο προϊόν)

Συχνά **χρόνος Ενεστώτας** και **έγκλιση Οριστική** (αφήγηση - περιγραφή) ή **Προστακτική** (προτροπή).

Σύνταξη : συχνά **απόκλιση** από την κανονική σειρά των λέξεων - επιτήδευση - ασυνταξίες.

Ρυθμός - **ηχητική**: μήνυμα **εύηχο με ρυθμό**, μουσικότητα, π.χ. παρήχηση ή ομοιοκαταληξία (μερικές φορές).

Σχήματα λόγου: Υπερβολή, παρομοίωση, μεταφορά, ευφημισμός («**εξωραϊστικά λογοπαίγνια**»), πλεονασμός, αναγραμματισμός, κλπ.

Το κείμενο της διαφήμισης πρέπει:

- να ελκύει την προσοχή του δέκτη
- να προκαλεί το ενδιαφέρον του
- να του δημιουργεί την επιθυμία να αγοράσει
- να τον οδηγεί στην αγορά του προϊόντος (στην απόφαση / ενέργεια που προσπαθεί να προωθήσει).

Μέσα / τεχνικές της διαφημιστικής πειθούς:

- συνειρμός ιδεών
- αναλυτική περιγραφή - επίδειξη των ιδιοτήτων του προϊόντος
- επίκληση στην αυθεντία (ειδικός, επιστήμονας, δημοφιλές πρόσωπο, κλπ.)
- επίκληση στο συναίσθημα (φόβος, ενοχή, ευθύνη, ευχαρίστηση, κλπ.)
- επίκληση στη λογική (επιχειρήματα υπέρ, σοφιστικά τεχνάσματα)
- λανθάνων αξιολογικός χαρακτηρισμός

Διαφημιστική εικόνα + συμβολισμός στη διαφήμιση.

Διαφημιστικό μήνυμα: **πολυσήμαντο.**

Συχνά όχι σαφές μήνυμα - **υπολανθάνει** - μέσα από συμβολισμούς.

Στοιχεία στην εικόνα με **ειδική σημασία** / συμβολισμό → δεσμοί και σχέσεις ανάμεσα σε προϊόντα / αντικείμενα και άτομα / καταναλωτές : «**σύμβολα ανταλλαγής**».

Ενίστε : **παραπλανητική διαφήμιση → αθέμιτα μέσα → επηρεασμός του ατόμου.**

Γ' αυτό :

- Ελληνικός Κώδικας Διαφήμισης
- Ινστιτούτο Προστασίας Καταναλωτών
- Νομοσχέδιο Υπουργείου Εμπορίου

|
προστασία του καταναλωτή

Β. Η πειθώ στον πολιτικό λόγο.

Πομπός → επιθυμία να πείσει το δέκτη ότι συγκεκριμένες αποφάσεις- ενέργειες εξυπηρετούν τόσο τα **ατομικά του συμφέροντα**, όσο και το συλλογικό (**κοινωνικό**) συμφέρον → ώθηση προς αυτές τις αποφάσεις - ενέργειες.

Άρα, πολιτικός λόγος:

- **λογική επιχειρηματολογία** αλλά και
- **έντονη συναισθηματική φόρτιση** και
- **ρητορεία**.

Ο πολιτικός λόγος συνδέεται με την **εξουσία** → ενίοτε **παραπλάνηση** - **εκφοβισμός** του δέκτη → άκριτη αποδοχή από το δέκτη (**προπαγάνδα**).

Προπαγανδιστικός λόγος - «λεκτικός πληθωρισμός»:

- **αυταπόδεικτες έννοιες**
- **παραποίηση εννοιών**
- **στρέβλωση αξιών**
- **πλεονασμοί**
- **κατάχρηση συνωνύμων**
- **διατύπωση βεβαιωτική - δεοντολογική - θαυμαστική**
- **έντονη συναισθηματική φόρτιση**
- **μεγαλοστομία**
- **λέξεις με γιγαντιαία ηθική διάσταση όμως ουσιαστικά χωρίς νόημα**
- **Γενικά: λέξεις - αξίες / παγίδες / ταμπού, χωρίς νόημα αλλά με εξουσία.**

Συνεπώς, το μήνυμα δε χρειάζεται

- **λογική συνοχή**
- **γλωσσική επάρκεια**
- **νοηματική αποτελεσματικότητα**
- **αιτιολόγηση**
- **αποδεικτικά στοιχεία - τεκμήρια.**

Γ' αυτό ο δέκτης **αποδέχεται ακόμη και αντιφάσεις** - ταυτολογίες - ανακολουθίες - παραλογισμούς - απουσία νοήματος / επιχειρημάτων κτλ.

Γ. Η πειθώ στον επιστημονικό λόγο.

Επιστημονικός λόγος:

- **περιγραφικός**
- **ερμηνευτικός**
- **αποδεικτικός**

Ο επιστήμονας καλείται:

- **να περιγράψει**
- **να ερμηνεύσει**
- **να πείσει**

Άρα λόγος: α) **απρόσωπος**

β) **αντικειμενικός**

Γενικά: **λογική χρήση της γλώσσας** (όχι συγκινησιακή)

A) ΔΟΚΙΜΙΟ.

I. Χαρακτηριστικά.

1. Είδος γραπτού λόγου **ανάμεσα στη λογοτεχνία και την επιστήμη / φιλοσοφία**: γνώση + καλλιέπεια. (= ωραία χρήση του λόγου)
«...ένα σύντομο, γρήγορα γραμμένο, ευπρόσιτο στο πλατύ κοινό κείμενο, που αποτελεί μια απόπειρα να προσεγγίσει κανείς σε αρκετό βαθμό ένα θέμα κριτικής, επιστήμης, τέχνης, ηθών κλπ. Με γνώση και καλλιέπεια, χωρίς όμως να το εξαντλεί...» (όπως η επιστήμη!)
2. **Σχετικά σύντομο**: μικρής ως μέσης έκτασης.
3. **Απόπειρα προσέγγισης** ενός θέματος (κριτικής, επιστήμης, τέχνης, ιστορίας, πολιτικής, φιλοσοφίας, κλπ.) **επαρκώς αλλά όχι εξαντλητικά**.
4. Υποκειμενισμός (**προσωπική σκοπιά**) – σκεπτικισμός – **διαλεκτικός προβληματισμός**.
5. Χαρακτηρίζεται ως **«α-χρονικό»** : ακόμη κι όταν πηγάζει από κάτι επίκαιρο δεν έχει στενά επικαιρικό χαρακτήρα, αλλά το ανάγει στο μόνιμο, διαρκές και γενικό (γενική θεώρηση).
6. Σε ένα δοκίμιο συναντούμε συχνά επιχειρήματα / αποδείξεις, παραδείγματα, σύντομες αφηγήσεις, ανέκδοτα, ξένα παραθέματα / αποφθέγματα που **τεκμηριώνουν** και καθιστούν παραστατικά τα λεγόμενα. Όχι όμως σχολαστική – επιστημονική τεμηρίωση.
7. Ο **δοκιμιογράφος** :
 - εκφράζει παρατηρήσεις –σκέψεις – συναισθήματα, γενικά τις απόψεις του, που αποκαλύπτουν τον τρόπο σκέψης και την προσωπικότητά του.
 - περιπλανιέται ελεύθερα στο χώρο των ιδεών.
 - αναλύει – ερμηνεύει εκλαϊκεύοντας διάφορα θέματα.
8. **Στόχος**:
 - να **πληροφορήσει**, να μεταδώσει γνώσεις
 - να θέσει σε κίνηση σκέψη και φαντασία
 - να **διδάξει** – διαπαιδαγωγήσει
 - να **τέρψει (αισθητικά)**, να συγκινήσει, να αγγίξει το συναίσθημα, να **ευαισθητοποιήσει**
 - ενδεχομένως και να **πείσει**

9. Συνήθως **προσιτό** στο ευρύ κοινό. Εύληπτο – εκλαϊκευτικό.

10. **Ύφος**: «καλλιεργημένο», έντεχνο, ελκυστικό. Ενδεχομένως αυστηρό, λιτό, σοβαρό έως οικείο, προσωπικό. ενίοτε με ροπή προς το λογοτεχνικό ή εξομολογητικό.

Όταν προσεγγίζει το **ημερολόγιο** στέκεται κυρίως σε γεγονότα της εσωτερικής ζωής, στην πνευματική πορεία του γράφοντα (σκέψεις, συναισθήματα). Άλλες φορές προσεγγίζει **ομιλία** ή (πρόσκληση σε) **συνομιλία**. Όταν παρουσιάζει κοινά με την **επιστολή**:

- ελεύθερη περιπλάνηση - αυτοσχεδιασμός
- α' πρόσωπο
- ύφος φιλικής συνομιλίας, Οικειότητα (σαν καθημερινή κουβέντα). Ζωντάνια.
- ενίοτε προσωπική ιδεολογική κατάθεση ή εξομολόγηση
- αναδύεται η προσωπικότητα του γράφοντα.

II. Ο τίτλος του δοκιμίου:

- δηλώνει με ακρίβεια -σαφήνεια το θέμα
- ή απλώς το υπαινίσσεται
- ή συνειδητά το συγκαλύπτει.

III. Η γλώσσα το δοκιμίου:

Γλώσσα «**λογιότερη**» από αυτή της λογοτεχνίας. Τέτοια που διέπει τον επιστημονικό / στοχαστικό λόγο (αλλά συνήθως με **φροντισμένη αισθητική**).

1. Τεχνικές ομαλής ή φυσικής μετάβασης συνοχής (π.χ. συνεκτικά μόρια / εκφράσεις, φράσεις - γέφυρες, ευρεία χρήση διαρθρωτικών λέξεων, κ.α.).

2. Μόρια / εκφράσεις που φανερώνουν τη στάση του γράφοντα απέναντι στο θέμα ή την οπτική του γωνία (π.χ. «κοινωνικά», «πολιτικά», κ.α.).

3. Σύνθετη δομή των προτάσεων: υποτακτικός λόγος (διαδοχική υπόταξη).

4. Αφηρημένο λεξιλόγιο (σε μεγάλη έκταση).

5. Άλλοτε, όμως:

- «**προφορικότητα**» έκφρασης.
- «**οικειότητα**» ύφους → διάθεση άμεσης επικοινωνίας με τον αναγνώστη.

6. Γενικά: άλλοτε πιο επιστημονική - λιτή - λογοκρατική διατύπωση, άλλοτε πιο λογοτεχνική (μεταφορικός λόγος, εικόνες, σχήματα λόγου, ηχηρά επίθετα, κ.α.)

IV. Οργάνωση του δοκιμίου

Ποικιλία μορφών οργάνωσης:

1. **Δομή με αυστηρότερη λογική οργάνωση**: [πιο κοντά στον επιστημονικό λόγο, συνήθως με αποδεικτικό χαρακτήρα]

- **Α'. Πρόλογος**: Θέμα (→ πρόκληση ενδιαφέροντος) + κατευθυντήρια / κύρια ιδέα (θέση γράφοντα).

- **Β'. Κύριο Μέρος**: Υλικό (→ διασαφήνιση της κύριας ιδέας - απόδειξη της θέσης).

- **Γ'. Επίλογος**: Σύνοψη των αποδεδειγμένων - επανέκθεση της ιδέας / θέσης (με νέο πια νόημα, εφόσον έχει αποδειχθεί πειστικά).

2. **Δοκίμιο με πιο ελεύθερη οργάνωση, έως μάλλον συνειρμική:**
[πιο κοντά στη λογοτεχνία]

- Ένα **κεντρικό θέμα*** με το οποίο οι επιμέρους ιδέες συνδέονται περισσότερο ή λιγότερο **συνειρμικά**. Ο συγγραφέας περιδιαβάει **ελεύθερα** στο χώρο των ιδεών.

|

Ο αναγνώστης προσέχει την ύφανση του λόγου και ωφελείται από ανιχνεύσεις και προβληματισμούς. Όμως δεν επισημαίνει ένα καθαρό διάγραμμα.

* Κάποιες φορές συναντώνται περισσότερα του ενός **θεματικά κέντρα** ή **επανειλημμένες παρεκβάσεις**, που διασπούν τη συνοχή.

V. Η πειθώ στο δοκίμιο.

1. Δοκίμιο με αποδεικτικό χαρακτήρα - **αποδεικτικό δοκίμιο:**

- εκθέτει
- διασαφηνίζει
- υποστηρίζει τις ιδέες του (επιχειρήματα, τεκμήρια, παραδείγματα), όχι όμως με επιστημονικό τρόπο.
- καταθέτει προτάσεις.

|

στόχος: να μεταδώσει προσωπικές απόψεις, **να πείσει**.

2. Σε κάθε δοκίμιο μια απόπειρα πειθούς, αφού πρόκειται για ιδεολογική κτάθεση σε επίμαχα θέματα.

3. **Πειθώ στο δοκίμιο:**

- όχι προσπάθεια ευκόλου - άμεσου επηρεασμού, όπως στη ρητορική
- βασικός στόχος η ώθηση στον **προβληματισμό**
- άρα: διδάσκει (δηλ. πληροφορεί, προσφέρει γνώσεις, οξύνει την κρίση, ευαισθητοποιεί κλπ.)

4. Γενικά: **Διδακτικός ρόλος, αλλά όχι διδακτισμός. Απόπειρα πειθούς, αλλά όχι δογματισμός.**

5. Όχι οριστικά συμπεράσματα, αλλά **προβληματισμοί, στοχασμοί, θέσεις**, κλπ. που δεν εξαντλούν το θέμα και ενδέχεται να μεταβληθούν.

B) ΑΡΘΡΟ

1. Σχετικά **μικρής έκτασης** (συνήθως μικρότερης από αυτή του δοκιμίου).

2. Πραγματεύεται ένα **ειδικό, επίκαιρο θέμα, γενικού ενδιαφέροντος**. Αφετηρία ένα **επίκαιρο γεγονός**, το οποίο σχολιάζεται / ερμηνεύεται.

3. **α) Κύριο άρθρο:**

- στην πρώτη σελίδα
- άποψη / γνώμη για το σημαντικότερο γεγονός της ημέρας
- γράφων: ο εκδότης / ο διευθυντής / ο αχισυντάκτης / ειδικός συνεργάτης

- ενυπόγραφο ή ανυπόγραφο

β) Άλλα άρθρα:

- σε οποιαδήποτε θέση. Ενίοτε εντάσσονται σε συγκεκριμένες θεματικές ενότητες του εντύπου (π.χ. κοινωνικά, πολιτισμός, οικονομία, κλπ.)

- περιεχόμενο οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό κλπ. (ακόμη και καθαρά επιστημονικό).
Ανάλυση - σχολιασμός των κυριότερων ειδήσεων. Έκφραση προσωπικής άποψης σε θέμα επικαιρότητας.

- γράφων: ο δημοσιογράφος ή άλλος (πολιτικός, συγγραφέας, καλλιτέχνης, επιστήμονας κ.α)

- ενυπόγραφο ή όχι.

4. Ύφος: σοβαρό, τυπικό, ψυχρό, αυστηρό, σχεδόν επιστημονικό. Αναφορική λειτουργία της γλώσσας.

**** ΆΡΘΡΟ και ΔΟΚΙΜΙΟ ****

(γενικά όχι πάντα σαφής διάκριση)

A) Άρθρο:

1. Συγκρητικά μικρή έκταση.
2. Επικαιρικός χαρακτήρας.
3. Κλίση προς τον επιστημονικό - δημοσιογραφικό λόγο.
4. Αναφορική λειτουργία της γλώσσας.
5. Συνήθως ψυχρό - «αντικειμενικό» ύφος.

B) Δοκίμιο:

1. Συγκρητικά μεγαλύτερη έκταση.
2. Χωρίς επικαιρικό χαρακτήρα (ακόμη κι όταν αφετηρία είναι το επίκαιρο, το ανάγει στο γενικό και μόνιμο).
3. Ανάμεσα στην επιστήμη / φιλοσοφία και τη λογοτεχνία.
4. Ενίοτε και ποιητική χρήση της γλώσσας. (όχι μόνον αναφορική)
5. Συχνά και πιο προσωπικό - οικείο ύφος.

Γ) Μελέτη.

Γενιά κάθε σοβαρή, επιστημονική, ερευνητική και αναλυτική **σπουδή ενός θέματος** η οποία δημοσιεύεται αυτοτελώς ως βιβλίο ή ως άρθρο περιοδικού. (όχι τόσο εκτενής και λεπτομερής όσο η **πραγματεία.**)

Δ) Μονογραφία.

Επιστημονική και διεξοδική μελέτη **ενός** συγκεκριμένου - αυτοτελούς - **απόλυτα εξειδικευμένου** (επιστημονικού) θέματος.

Ε) Διατριβή.

Εκτενής, λεπτομερής, συστηματική και πρωτότυπη εξέταση ενός επιστημονικού θέματος, η οποία υποβάλλεται προς κρίση για τη διεκδίκηση - απόκτηση διδακτορικού διπλώματος (του τίτλου του διδάκτορα).

ΣΤ) Επιφυλλίδα.

1. Σχετικά μικρής έκτασης κείμενο που δημοσιεύεται σε εφημερίδα και χωρίζεται από την υπόλοιπη ύλη (με γραμμή). Παλαιότερα η θέση της ήταν στο κάτω άκρο της σελίδας, όμως σήμερα δεν είναι σταθερή. Γενικά, όμως, όχι ειδησεογραφικό κείμενο.
 2. Αναφέρεται σε διάφορα θέματα : επιστημονικά, φιλολογικά, καλλιτεχνικά, πολιτικά, κοινωνικά κ.α.
 3. Παρατηρήσεις - σκέψεις σε διαχρονικό, γενικό χαρακτήρα, ακόμη και όταν αφετηρία είναι το επίκαιρο.
 4. Γράφων: κάποιος ειδικός στο θέμα.
 5. Ύφος: σοβαρό, τυπικό έως ψυχρό, αυστηρό, επιστημονικό.
 6. Γενικά, όχι σαφής διαφορά από το άρθρο.
- * [Στο παρελθόν επιφυλλίδα ονομαζόταν κι ένα λαϊκό ανάγνωσμα (π.χ. μυθιστόρημα) σε συνέχειες].

Ζ) Χρονογράφημα.

Δημοσιογραφικό κείμενο που σχολιάζει - σατιρίζει **επίκαιρα** πολιτιστικά και κοινωνικά ζητήματα με **ελαφρό - εύθυμο** τρόπο και **λογοτεχνική** χροιά.

Η) Πραγματεία.

1. Εκτενές κείμενο (πολυσέλιδο).
2. **Επιστημονικό** αντικείμενο - θέμα.
3. Συστηματική - μεθοδική - διεξοδική διερεύνηση και ανάπτυξη θέματος βάσει επιστημονικών κριτηρίων με **απαιτήσεις πληρότητας**.
4. Απευθύνεται σε **εξειδικευμένο κοινό**.
5. Εκτεταμένη χρήση **ορολογίας**.
6. Ύφος: περίπλοκο, σύνθετο, αυστηρό, σοβαρό, τυπικό, επίσημο, ψυχρό, ακαδημαϊκό.
7. **Στόχος**: η επιστημονική - έγκυρη γνώση και η προώθηση της (επιστημονικής) έρευνας.

Θ) Διδαχή.

Διδασκαλία – προτροπή (με τη μορφή κηρύγματος ή κειμένου), που αποβλέπει στη **νουθεσία**. Π.χ. περιλαμβάνει αρχές και κανόνες μιας θρησκείας, φιλοσοφικής θεωρείας, κτλ.

ΔΙΚΑΙΟΣ ΛΟΓΟΣ.

Γλώσσα της παιδείας.

Κύριο γνώρισμα: η **ελευθερία** που απορρέει από την εσωτερική δύναμη του ανθρώπου που πιστεύει σε ιδέες, αξίες, ιδανικά.

Η πιο ισχυρή γλώσσα, αφού ο άνθρωπος δεν ενδίδει στη δύναμη των όπλων και κρατάει την εσωτερική του ελευθερία αψηφώντας ακόμη και το θάνατο → ολοκλήρωση (βασισμένη στην **παιδεία** και την **ανθρωπιά – ηθική**).

Η πάλη των κοινωνικών τάξεων στηρίζεται στη γλώσσα → ανατροπή του εξουσιαστικού λόγου μέσω της αποκάλυψης του βαθύτερου νοήματός του.

ΑΔΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ.

Γλώσσα της εξουσίας.

Κύριο γνώρισμα: η δύναμη που απορρέει από τον έλεγχο των Μ.Μ.Ε. (Τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόραση → προπαγάνδα), την οικονομική ισχύ και την κατοχή των όπλων.

Φαίνεται πανίσχυρη – ανίκητη → μπροστά της υποχωρεί ο μέσος άνθρωπος.

Γλώσσα του ολοκληρωτισμού (βουλευτική λειτουργία της γλώσσας) → προσπάθεια αλλοίωσης της βούλησης του δέκτη (χειραγώγησής του) → μεταβάλλει τους ανθρώπους σε παραπλανημένη άβουλη μάζα.

- Εξουσιαστική υποκρισία.
- Λανθάνων διατακτικός χαρακτήρας.

- Επίκληση σεβαστών αξιών - Θεσμών.
- Λεκτικός συμβολισμός.
- Φιλικός - γλυκερός τόνος.
- Απόσταση από το δέκτη (σε κατώτερη θέση).
- Αοριστία - γενικολογία - ασάφεια.

Η ελευθερία και ο ανθρωπισμός συνυφαίνονται με το **ελληνικό πνεύμα**. Αρχαία Ελλάδα → κέντρο ο άνθρωπος : ανθρωποκεντρική φιλοσοφία - τέχνη - πολιτική (δημοκρατία) - θρησκεία. Η παράδοση αυτή μεταφέρεται στη νεότερη και σύγχρονη Ελλάδα.

Εθνική αγωγή → ανθρωπισμός → εθνισμός - διεθνισμός.

- Δογματισμός - απόλυτο ύφος → εξάλειψη της κριτικής σκέψης.

Λαοί της Ανατολής → Μεσσιανισμός (σε επίπεδο θρησκευτικό, πολιτικό, κλπ).

Εθνική αγωγή και ολοκληρωτισμός. Εθνική αγωγή στα ολοκληρωτικά καθεστώτα = προπαγάνδα. Π.χ. σχολικά αναγνωστικά :

Τα ολοκληρωτικά καθεστώτα και οι μέθοδοί τους μοιάζουν ανεξάρτητα από ιδεολογικές ταυτότητες :

- **Θέματα** : εορταστικά, εγκωμιαστικά για το καθεστώς.
- **Πομπός** : το καθεστώς.
- **Δέκτης** : ο λαός (ιδίως οι νέοι).
- **Δομή** : δύο βασικοί σπόνδυλοι : τότε...τώρα (άξονας του χρόνου).
- **Γλώσσα** : δογματική, συνθηματική, εθνικιστική, ηθικολογική, αντικριτική και αντιδιαλεκτική, ασαφής και αόριστη, μεγαλόστομη, με γλυκερούς τόνους, υποκριτικά φιλική και οικεία, «φθηνή»...
- **Στόχος** : να χειραγωγήθει η συνείδηση των πολιτών από την παιδική ηλικία.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ / ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ - ΕΥΡΥΤΕΡΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Α) ΜΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΝΤΙΘΕΣΗ - α' τρόπος:

α) Θεματική περίοδος : αναγνωρίζεται η ομοιότητα ή αντίθεση των μελών.

β) Λεπτομέρειες - σχόλια : α' μέλος → 1, 2, 3 κ.ο.κ.

β' μέλος → 1, 2, 3 κ.ο.κ.

γ) Κατακλείδα : συμπέρασμα σύγκρισης / γενική παρατήρηση.

β' τρόπος :

α) Θεματική περίοδος : αναγνωρίζεται η ομοιότητα ή αντίθεση των μελών.

β) Λεπτομέρειες - σχόλια :- σημείο 1 → α' - β'

- σημείο 2 → α' - β'

- σημείο 3 → α' - β' κ.ο.κ.

γ) Κατακλείδα : συμπέρασμα σύγκρισης / γενική παρατήρηση.

Β) ΜΕ ΟΡΙΣΜΟ

1. - Οριστέα Έννοια (η έννοια που ορίζεται)

- Γένος (το σύνολο / κατηγορία, όπου εντάσσεται η οριστέα έννοια)

- Ειδοποιός διαφορά (το σύνολο των στοιχείων που διαφοροποιούν την οριστέα έννοια από άλλες που ανήκουν στο ίδιο γένος).

2. Είδη ορισμού ανάλογα με τον τρόπο παρουσίασης της οριστέας έννοιας:

α) Αναλυτικός : παριστάνει την ουσία μιας έννοιας εκθέτοντας τα γνωρίσματα που περιέχονται σ' αυτήν.

β) Γενετικός : περιγράφει τη διαδικασία γένεσης μιας έννοιας από τα αναγκαία - ουσιώδη συστατικά της.

3. Ανάλογα με την έκτασή του :

α) Σύντομος (έκταση μερικών στίχων).

β) Εκτεταμένος (μία ή περισσότερες παράγραφοι ή και ολόκληρο κείμενο) : Αρχικά ένας πρωτοβάθμιος ορισμός (οριστέα έννοια - γένος - ειδ. διαφορά) και ύστερα αναλυτική ανάπτυξη των στοιχείων του.

Γ) ΜΕ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ / ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Αντλούνται από : την καθημερινή ζωή, την ιστορία, την πείρα / εμπειρίες μας, τη φαντασία (επινόούνται)

Στόχος : 1. Σαφήνεια : να διασαφηνίσουμε τη θέση μας (π.χ. θεματική περίοδο), ώστε να γίνει πιο κατανοητή.

2. Πληρότητα : να αναπτύξουμε - υποστηρίξουμε - ενισχύσουμε τη θέση μας, ώστε να γίνει πιο πειστική (συμβολή στην τεκμηρίωση ως αποδεικτικό υλικό)

Δ) ΜΕ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η θεματική περίοδος γεννά το ερώτημα «γιατί». Αυτό το ερώτημα απαντά η υπόλοιπη παράγραφος. Δηλαδή, αιτιολογεί, εξηγεί, αναλύει γιατί ισχύει αυτό που υποστηρίζεται στη θεματική περίοδο.

Ε) ΜΕ ΔΙΑΙΡΕΣΗ

1. - **Διαιρετέα έννοια** (η έννοια που διαιρείται)
 - **Διαιρετική βάση** (το κριτήριο βάσει του οποίου διαιρούμε).
 - **Μέρη / είδη / μέλη / πηλίκιο** : ό,τι προκύπτει από τη διαίρεση.
2. **Προϋποθέσεις** για μια σωστή διαίρεση :
 - Ενιαία διαιρετική βάση
 - Τέλεια : αναφέρονται όλα τα μέρη.
 - Συνεχής : χωρίς άλμα στα μέρη.

Δ.Ε. → I

→ II → α

→ β → 1

→ 2 κ.ο.κ.

3. Έκταση της διαίρεσης :

α) Λίγοι στίχοι

β) Μία ή περισσότερες **παράγραφοι ή και ολόκληρο κείμενο**.

Αρχικά μία πρωτοβάθμια διαίρεση (διαιρετέα έννοια - διαιρετική βάση - μέρη) και ύστερα αναλυτική ανάπτυξη των μερών.

ΣΤ) ΜΕ ΑΝΑΛΟΓΙΑ

Η θεματική περίοδος διατυπώνεται με **παρομοίωση ή μεταφορά**. Αναπτύσσεται με εκτεταμένη παρομοίωση.

Ζ) ΜΕ ΑΙΤΙΑ - ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στη θεματική περίοδο διατυπώνεται **αιτία / -ες** που οδηγούν σε **αποτέλεσμα / -ατα**. Αυτά **αναλύονται** παρακάτω.

Σημείωση 1 : Οι παραπάνω τρόποι αφορούν είτε **παράγραφο**, είτε **ολόκληρο κείμενο**.

Σημείωση 2 : Μία παράγραφος (ή ένα ολόκληρο κείμενο) είναι δυνατό να αναπτύσσονται με **περισσότερους του ενός τρόπους**.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΘΕΩΡΙΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.

- ✓ **Παράθεση στοιχείων, χωρίς να συνδέονται μεταξύ τους:**
Παρουσιάζονται με λακωνικότητα (ένα είδος άτυπης αριθμησης) → έμφαση.
- ✓ **Ρόλος μεταφορικών παραγράφων:**
Συνδέουν ενότητες προωθώντας ομαλά τη μετάβαση από τα προηγούμενα στα επόμενα (συγκεκριμένα συνοψίζουν, συνήθως, τα προηγούμενα και προλογίζουν τα επόμενα).

- ✓ **Α' πρόσωπο :**
 - ενικού : Ο γράφων / ομιλών αναφέρεται στον εαυτό του (εκφράζει προσωπική του συμβολή σε κάτι, περιγράφει προσωπικές εμπειρίες, κλπ.) προβάλλοντας το «Εγώ».
 - πληθυντικού: Ο γράφων εντάσσει τον εαυτό του σε κάποιο σύνολο προβάλλοντας το «εμείς». Έτσι, αποφεύγει να τονίσει το «Εγώ», κάτι το οποίο συνήθως δεν είναι κομψό και ηχεί άσχημα. Μάλιστα, όταν στο σύνολο αυτό συμπεριλαμβάνεται και ο αναγνώστης, τότε με το α' πρόσωπο ο γράφων έρχεται πιο κοντά στον αναγνώστη (οικειότητα).
- ✓ **Συνοχή μεταξύ των παραγράφων ενός κειμένου :**
 - Χρήση διαρθρωτικών / συνδετικών λέξεων ή φράσεων.
 - Καθαρά νοηματική σύνδεση.
 - Αρίθμηση ή παύλες.
- ✓ **Ειδικό λεξιλόγιο :**

Ορολογία που συναντάται σε κάποιο επιστημονικό ή άλλο γνωστικό αντικείμενο (βέβαια, κάποιοι όροι μπορεί να έχουν διεισδύσει στον καθημερινό λόγο, όμως δεν παύουν να αποτελούν μέρος της ορολογίας).

Σημείωση : καλό είναι να επιλέγονται χαρακτηριστικές / «ηχηρές» περιπτώσεις...
- ✓ **Χαρακτηριστικά επιστημονικού λόγου:**
 - Περιγραφικός.
 - Ερμηνευτικός.
 - αποδεικτικός.
 - Απρόσωπος.
 - Αντικειμενικός.
 - Ειδικό λεξιλόγιο / ορολογία.
 - Λογική (και όχι συγκινησιακή) χρήση της γλώσσας : στήριξη σε έγκυρα στοιχεία
 - δεδομένα της έρευνας και σε επιχειρήματα - λογικούς συλλογισμούς (για προσεχτική τεκμηρίωση της κάθε άποψης).
 - Κριτική στάση απέναντι στη βιβλιογραφία.
 - Σαφήνεια - ακρίβεια όρων, σκέψεων, τοποθετήσεων.
 - Αυστηρή - σαφής δομή (λογική οργάνωση).
 - Ύφος αυστηρό, τυπικό, ψυχρό, ακαδημαϊκό (σπάνια: εκλαϊκευτικό).
- ✓ **Τεχνική των ερωτήσεων :**
 - Προβάλλει το θέμα (κεντρικό ή επιμέρους). Έμφαση.
 - Προσελκύει το ενδιαφέρον και την προσοχή θέτοντας σε κίνηση τη σκέψη του

αναγνώστη.

- Προσδίδει «διαλογικό» χαρακτήρα στο κείμενο.
- Συμβάλλει στην κατανόηση.
- Μερικές φορές έχει μεταβατικό χαρακτήρα.

✓ **Παρενθέσεις:**

Θέτουν εμβόλιμα σχόλια, παρατηρήσεις, πληροφορίες, στοιχεία, διευκρινίσεις, παραδείγματα, κλπ. συνήθως με σύντομο - «οικονομικό» και σαφή τρόπο. Συμβάλλουν στην κατανόηση και πληρότητα του κειμένου.

✓ **Ευθύς λόγος:**

- Κάνει το κείμενο πιο ζωντανό, παραστατικό, άμεσο.
- Μεταφέρει αυτούσια «δάνεια» από την καθημερινή ζωή (έστω και υποθετικά) κάνοντας το λόγο πιο κατανοητό και πειστικό.

✓ **Διδακτικός τόνος :**

- Απλός - προσιτός - κατανοητός λόγος.
- Διευκρινήσεις (ενός ή εκτός παρενθέσεων).
- Τεχνική των ερωτήσεων.
- Παραδείγματα.
- Φράσεις από την καθημερινή ζωή σε ευθύ λόγο.
- Εκλαϊκευτική αναφορά σε θεωρίες επιστημονικές, φιλοσοφικές, κ.ά.
- Αποφθέγματα («ρητά»).
- Μεταφορά γνώσεων.

✓ **Σαφήνεια - ζωντάνια :**

- Απλός - προσιτός - κατανοητός λόγος.
- Διευκρινήσεις (ενός ή εκτός παρενθέσεων).
- Τεχνική των ερωτήσεων.
- Παραδείγματα.
- Φράσεις από την καθημερινή ζωή σε ευθύ λόγο.
- Μεταφορικός - εικονοπλαστικός λόγος.

✓ **Μεταφορικός - εικονοπλαστικός λόγος :**

- Κάνει το ύφος πιο ελκυστικό, ευχάριστο.
- Προσδίδει ζωντάνια, παραστατικότητα, αμεσότητα, έμφαση.
- Προσελκύει το ενδιαφέρον.
- Βελτιώνει αισθητικά το κείμενο.
- Προκαλεί συναισθήματα.
- Συμβάλλει στην κατανόηση - πειθώ.

- ✓ **Παραμύθι :**
 - Κάνει το ύφος πιο ελκυστικό, ευχάριστο.
 - Προσδίδει ζωντάνια, παραστατικότητα, αμεσότητα, έμφαση.
 - Προσελκύει το ενδιαφέρον.
 - Συγκινεί - προκαλεί συναισθήματα.
 - Συμβάλλει στην κατανόηση - πειθώ.
- ✓ **Τίτλος :**
 - Εξετάζουμε αν αποδίδει το περιεχόμενο του κειμένου (σαφής ή αινιγματικός).
 - Εξετάζουμε αν προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. (στίξη, σχόλια, ύφος, μεταφορικός λόγος, σειρά λεκτικών συνόλων, κλπ).
- ✓ **Παρομοίωση :**

Σχήμα λόγου → παραβολή, σύγκριση δύο όρων. Συνήθως με τα *σαν, ως, όπως, καθώς*.

Δύο σκέλη : οι όροι που συγκρίνονται - παρομοιάζονται.
- ✓ **Άνω τελεία :**

Δηλώνει παύση μεγαλύτερη του κόμματος και μικρότερη της τελείας.

κόμματα < παύση < τελείες.
- ✓ **Εισαγωγικά :**
 - Πιστή - ακριβής (αυτολεξί) μεταφορά λέξεων ή φράσεων από τον προφορικό ή γραπτό λόγο.
 - Μεταφορική χρήση του λόγου.
 - Σχόλιο (έμφαση, ειρωνεία, κλπ.)
 - Ορολογία.
- ✓ **Διαίρεση κειμένου με πλαγιότιτλους :**
 - Πιο σαφής εικόνα για τη δομή / λογική οργάνωση του κειμένου.
 - Πιο άμεσα ορατές οι βασικές ιδέες - κύρια σημεία του κειμένου.
 - Διευκόλυνση του αναγνώστη για την παρακολούθηση, κατανόηση και συγκράτηση των νοημάτων.
- ✓ **Λιτότητα :**

Λόγος απλός, χωρίς (πολλά) σχήματα λόγου, ηχηρά επίθετα, κλπ. Περιλαμβάνει μόνο τα απαραίτητα.
- ✓ **Διαρθρωτικές λέξεις :**

Συμβάλλουν στην οργάνωση (διάρθρωση → συνοχή) του λόγου.

- ✓ **Εναλλαγή εκτενών - σύντομων περιόδων :**
 - Ποικιλία στο λόγο, όχι ανιαρός ή κουραστικός.
 - Μικρές προτάσεις → ουσία
 - Μεγάλες προτάσεις → εξηγούν, στηρίζουν το νόημα.
- ✓ **Παράδειγμα :**
 - *** βλέπε οργάνωση λόγου***